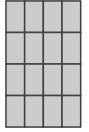

Pet guvernera protiv Đilasa

Medij - Rubrika: NIN - Van rubrike
Datum: Čet, 14/02/2013
Površina članka: 2001cm2
Strana: 31

Zemlja: Srbija
Autor: Katarina Preradović, Milan Čulibrk
Deo: 1/3

odgovor sa vrha | ФИКСНИ КУРС

Пет гувернера против Ђиласа

Иако залагање за фиксни курс представља заокрет у економској политици ДС-а, оно сванакко није заокрет у ставу новог председника ове странке. Сви гувернери од 2000. наомамо су против ове идеје

**КАТАРИНА ПРЕРАДОВИЋ,
МИЛАН ЧУЛИБРК**

Када је Драган Ђилас, председник ДС-а изашао са својих 15 мера за економски опоравак Србије, међу којима је и увођење фиксног курса динара, стручна јавност била је махом затечена. Зато што таква монетарна политика никада није била део економског програма демократа нити су је заступали гувернери изабрани на предлог ове странке. Иако заокрет у политици ДС-а, фиксни курс никако није заокрет у ставовима новог председника ДС-а. Пре би се могло рећи да је то његов лични печат новој економској политици странке.

Годинама се, управо због курса, градоначелник Београда „свађао“ са гувернерима. Општро је критиковао Радована Јелашића, а незадовољан је био и радом Дејана Шошкића, мерејући им да споро и млако бране динар, да допуштају његово нагло слабљење, што привреда и грађани не могу да издрже.

Незадовољство изабраном монетарном политиком и пливајућим курсом, преточио је у тачку осам свог програма за спас Србије - „потребно је да пређемо на фиксни курс динара јер он одговара произвођачима и грађанима, за разлику од тренутног који пре све-

га одговара увозницима, банкарима и држави“. Професорка Економског факултета Даница Поповић, међутим, тврди да је тачно углавном све супротно од овога што наводи Ђилас, јер управо увозницима одговара фиксни курс, а извозницима флексибилни.

„Значи, девизни курс који он предлаже одговараће управо увозницима, тајкунима, и грађанима без уштеђевине, само да разјаснимо – барем да човек зна шта заступа“, написала је Поповићева у својој колумни.

Ни Стојан Стаменковић, члан Савета гувернера, није био блажи у критици, па је Ђиласов предлог курса назвао глупошћу, напомињући да кад погледа списак свих 15 мера, не зна да ли да се смеје или да плаче.

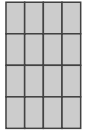
Свих пет гувернера од 2000. једногласни су у оцени да фиксни курс није добар за Србију, да се тај режим не би дуго одржао, динар би брзо потонуо, а девизне резерве испариле. Актуелна гувернерка Јоргованка Табаковић, која је ових дана говорила и о превременим изборима и способностима Милана Бека, није за НИН желела да изнесе став о фиксном курсу. Раније се, међутим, у неколико наврата изјаснила против. „Када притиснете претислонац покљочцем који не стоји добро, у једном тренутку ће експлодирати“, рекла је она, уз опаску да је „тачно да

флексибилни курс кошта, али фиксни кошта још више“. И вицегувернер Веселин Пјешчић одбацио је идеју фиксног курса наводећи да тај режим није компатибилан са режимом циљане инфлације који примењује НБС.

ПОПУЛИЗАМ „Ђиласов предлог о увођењу фиксног курса је популизам и био би у нашим условима сасвим контрапродуктиван“, тврди за НИН Млађан Динкић, први гувернер после 5. октобра 2000. и актуелни министар финансија и привреде. „За Србију је најбоље решење флукутирајући курс јер стимулише извоз, смањује дефицит у платном билансу и спречава брзо трошење девизних резерви. Идеја о фиксном курсу одговара људима који имају велико богатство и увозницима, јер би он у земљи која нема нулту инфлацију, попут Србије, значајно стално прецењивање домаће валуте. То је на дужи рок неодбрањиво“, каже Динкић, тврдећи да би одбрана таквог курса водила брзом топљењу девизних резерви, режим фиксног курса кратко би трајао, нагло би се повећао увоз, погасиле извозничке фирме, а још би брже расла и незапосленост.

„Све би се завршило сломом као што је то био случај у некадашњој Југославији или Аргентини и Мексику“, тврди Динкић. ▶

Све велике валутно-финансијске кризе последњих деценија, од Мексика 1994. до Аргентине 2001. почивале су на неком виду фиксног курса

Medij - Rubrika: NIN - Van rubrike
 Datum: Čet, 14/02/2013
 Površina članka: 2001cm2
 Strana: 32

Zemlja: Srbija
 Autor: Katarina Preradović, Milan Ćulibrk
 Deo: 2/3

ФИКСНИ КУРС | одговор са врха

Против фиксног курса је и бивша гувернерка Кори Удовички, за коју је најважније како режим курса делује на привредни раст у дужем року. „Било би сјајно када би Србија могла сутра да фиксира неки 'низак' курс и да на тај начин, једним потезом, наша роба постане конкурентна - заувек. Производња вођена извозом убрзала би раст, дефицит платног биланса би се смањило, и тиме би се избегла дужничка криза. Зараде мерене у девизама нагло би пале, али не бисмо били осуђени на вечито сиромаштво: жртве би убрзо биле надокнађене постојаним високим привредним растом, као што се управо дешава у Литванији. Диван ток догађаја, и виђен више пута – рецимо 1997. у Бугарској – али у Србији тренутно мало вероватан“, тврди Удовички за НИИ.

АМОРТИЗЕР Зашто? Према њеним речима, и сам Билас је објаснио да је корекцију курса потребно пропратити пакетом мера, махом фискалних, које ће обезбедити да ефекат не буде понижан растом домаћих цена. Али она сматра да је уз то потребно испунити још два услова. Потребно је да полит-економска и тржишна структура земље буду такве да трајно држе цене и зараде „под контролом“ - да плате расту највише колико и продуктивност. И, што је још теже, потребно је да су политичка елита и поменута структура такве да је могуће повећати конкурентност земље без промене курса већ смањивањем домаћих цена и зарада, онда када то постане неопходно.

„Да је то могуће и да даје резултате, показује пример Литваније која је у јеку кризе смањила зараде у јавном сектору за 20 одсто. Да је то тешко, и да резултати зависе и од структурних фактора, показује пример Грчке. Србија хронично пати од неспособности да зараде и цене држи на конкурентном нивоу. Тиме је себе осуђила на дуго-рочно спори економски раст. Уколико би још фиксирала курс, осуђила би се и на дужничку кризу, кад-тад. То нам најбоље показује пример Аргентине“, упозорава Удовички.

Да је за земљу са вишом инфлацијом и дефицитом у билансу плаћања, каква је Србија, права монетарна политика циљана инфлација и флексибилан курс, верује и доскорашњи гувернер

МЛАЂАН ДИНКИЋ:
ПОСЛЕ ПРЕЛАСКА
НА ФИКСНИ
КУРС СВЕ БИ
СЕ ЗАВРШИЛО
СЛОМОМ КАО У
НЕКАДАШЊОЈ
ЈУГОСЛАВИЈИ
ИЛИ АРГЕНТИНИ

ОЛИВЕР БУЧИЋ

БЕЛА ВРЕЊИЋ

КОРИ УДОВИЧКИ: УКОЛИКО БИ СРБИЈА
ФИКСИРАЛА КУРС, ОСУДИЛА БИ СЕ И
НА ДУЖНИЧКУ КРИЗУ, КАД-ТАД

Дејан Шошкић. Предности флукутирајућег курса види у могућности да се смање негативни утицаји спољних нестабилности и шокова, у могућности да се депресијацијом -корекцијом на ниже, обезбеди мање трошење девизних резерви, смањи одлив капитала из земље, повећају конкурентност привреде и извоз, али и смањи увоз и тиме успостави равнотежа у билансу плаћања земље.

„Флексибилан курс смањује негативан утицај на економску активност и служи као 'амортизер' који може да ублажи драстичне последице потребних макроекономских прилагођавања, тј. умањи пад економске активности и раст незапослености“, наводи Шошкић. Као илустрацију наводи да су у јеку кризе 2009. земље са фиксним курсом, претрпеле највећи пад економске активности - Литванија 14,8 одсто, Летонија 17,7, Естонија 14,1, Бугарска 5,5, а Хрватска 6,9 одсто. Земље са флексибилним курсом имале су у просеку знатно мањи пад - Србија од 3,5 одсто, а Пољска је те године забележила чак и раст од 1,6 одсто.

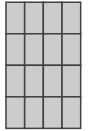
Шошкић подсећа да флексибилан курс смањује ризике од спекулативних напада и валутних криза са великим девалвацијама, које могу да доведу до великих губитака и банкротства предузећа, грађана, банака, па и државе у целини. Све велике валутно-финансијске кризе последњих деценија, попут оне у Мексику 1994,

ЕМИЛ ЧРНИЋ

ЈОРГОВАНКА ТАБАКОВИЋ: КАДА ПРИТИСНЕТЕ
ПРЕТИС- ЛОНАЦ ПОКЛОПЦЕМ КОЈИ НЕ СТОЈИ
ДОБРО, У ЈЕДНОМ ТРЕНУТКУ ЋЕ ЕКСПЛОДИРАТИ

Југоисточној Азији 1997, Бразилу и Русији 1998, Аргентини 2001, почивале су управо на неком виду фиксног курса. Подсећа да би у нашим условима увођење фиксног курса погодовало увозницима и дужницима у девизама. Највише штете би имали они који користе домаће репроматеријале и способни су да извозе, а то је истовремено најздравији и најпотребнији део привреде наше земље. „Дугорочне последице релативно високе инфлације и фиксног курса су неадекватна

Medij - Rubrika: NIN - Van rubrike
 Datum: Čet, 14/02/2013
 Površina članka: 2001cm2
 Strana: 33

Zemlja: Srbija
 Autor: Katarina Preradović, Milan Čulibrk
 Deo: 3/3

БЕЛНА ВРЕЏИЋ

РАДОВАН ЈЕЛАШИЋ: КУРС ЈЕ МЕРА И НАШЕГ РАСИПНИШТВА. ЗАТО У СРБИЈИ ДРЖАВА И ПРИВРЕДА НЕ МОГУ ДА БРАНЕ ФИКСНИ КУРС

ДЕЈАН ШОШКИЋ

ДЕЈАН ШОШКИЋ: ФЛЕКСИБИЛАН КУРС СМАЊУЈЕ РИЗИКЕ ОД ВАЛУТНИХ КРИЗА СА ВЕЛИКИМ ДЕВАЛВАЦИЈАМА, КОЈЕ МОГУ ДА ДОВЕДУ ДО ВЕЛИКИХ ГУБИТАКА И БАНКРОТСТВА ПРЕДУЗЕЋА, ГРАЂАНА, БАНКА, ПА И ДРЖАВА

СУРОВО УРАВНОТЕЖЕЊЕ

Фиксни курс може имати неколико варијанти: чист фиксни курс, пузајући пегови, пузајући распони и валутни одбор, али сваки од тих режима захтева девизне резерве. У Босни и Херцеговини функционише валутни одбор, а Шошкић објашњава да је тај режим историјски био примењиван у колонијама развијених земаља - Хонгконг, Кајманска острва, Цибуто, Бермудска острва, Фокландска острва, Гибралтар, Бахами...

Последњих деценија користи се и као механизам подобан за мале привредне и финансијске системе (Литванија, Естонија) или за земље које не могу успоставити монетарни суверенитет уз кредибилитет монетарне политике (Аргентина до 2002, Бугарска, БиХ). Валутни одбор подразумева, по правилу, пуну покривеност и заменивост домаће валуте у резервну страну валуту. У том систему држава не контролише количину свог новца.

Евентуални дефицит платног биланса директно троши девизне резерве и, следствено, смањује расположиви новац у земљи. То има директне последице на ликвидност, пад цена (укључујући и пад плата) и пад економске активности. Отуда валутни одбор сурово води успостављању равнотеже у платном билансу, али је цена те равнотеже (у виду раста незапослености и пада економске активности) краткорочно, по правилу, висока. Зато је овај модел за Србију тешко прихватљив.

привредна структура, пад економске активности, раст незапослености и раст задужености земље", објашњава Шошкић.

ПЛАТЕ Као директну последицу преласка на фиксни курс по грађане, Шошкић наводи и вероватно прилагођавање плата. „Флексибилни курс омогућава да се коригује само једна битна цена која утиче на све друге - курс, док фиксни захтева да држава омогући пад цена у земљи и то највише

кроз 'интерну девалвацију' - смањивање плата запослених. То се десило у већини земаља са фиксним курсом, попут Летоније и других", објашњава Шошкић.

На ту заблуду да се може прећи на режим фиксног курса, а да све остало - плате, пензије и јавна потрошња - остане исто, упозоравао је и Радован Јеласић, који се можда и најоштрије противио фиксном курсу. Објашњавао је да би сви ти параметри драстично морали да се промене ако се фиксни

ра курс, па је тврдио да би, да током кризе није било клизања курса, плате и пензије морале да се смање за 25 одсто, као у неким балтичким земљама. „Држава и привреда не могу да бране фиксни курс, а курс је мера и нашег расипништва“, говорио је својевремено Јеласић, који је у то време често био изложен критикама привредника, али и градоначелника Ђиласа. На те нападе Јеласић је одговарао да „мало померање вредности динара горе или доле не значи нестабилност, већ потврду његове тржишне вредности у односима понуде и тражње“.

„Пошто ова држава и привреда не могу дуго да бране фиксни курс на било коју га границу поставили, јасно је да се решења морају тражити на другој страни - смањивању јавне потрошње, јачању инвестиција, извоза и производње и у доследној примени споразума са ММФ-ом“, тврдио је Јеласић, који је тада одбио да се састане са привредницима и са њима договара о преласку са флексибилног на фиксни курс, сматрајући да договорна економија само помаже шпекулантима.

У општем сагласју гувернера, остаје ипак питање, које поставља Кори Удовички: значи ли то да смо заувек осуђени на спори економски раст? И одмах одговара: „Не, наравно. Морамо да променимо своју структуру и политике тако да изађемо из зачараног круга клизања курса и његовог престижања инфлацијом. Али за то је потребно много више од још једног пакета чврстих фискалних мера“.

Према њеним речима, потребно је, пре свега, да се отклони могућност да зараде расту брже од продуктивности. А то тражи низ корених промена: од тога да неплаћање обавеза постаје неприхватљиво, до тога да се политичка елита и институције система оспособе да грађанима понуде нешто боље од популизма.

„Политичка елита мора бити довољно добра да може да тражи жртве онда кад су оне потребне, а институције морају бити такве да подржавају раст продуктивности привреде, уместо што га коче. Само тако би грађани могли веровати да после жртава, као и у Литванији, следи награда. Уместо тога, програм који је Драган Ђилас понудио засад обећава само популизам“, констатује Кори Удовички. ■